

národní
úložiště
šedé
literatury

Využití licencí Creative Commons jako cesta k efektivnějšímu sdílení informací

Iuridicum Remedium

2015

Dostupný z <http://www.nusl.cz/ntk/nusl-200668>

Dílo je chráněno podle autorského zákona č. 121/2000 Sb.

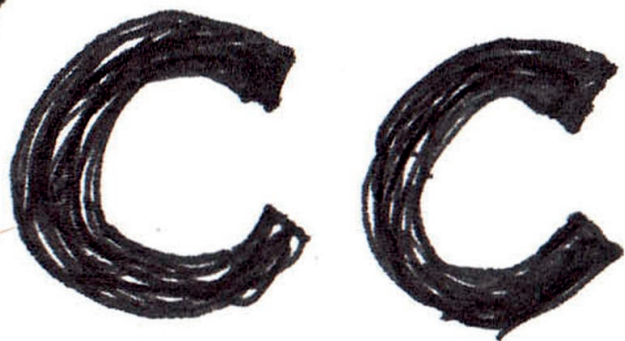
Licence Creative Commons Uveďte autora-Neužívejte dílo komerčně-Zachovejte licenci
3.0 Česko

Tento dokument byl stažen z Národního úložiště šedé literatury (NUŠL).

Datum stažení: 27.04.2024

Další dokumenty můžete najít prostřednictvím vyhledávacího rozhraní nusl.cz .

VYUŽITÍ LICENCÍ CREATIVE COMMONS JAKO CESTA K EFEKTIVNĚJŠÍMU SDÍLENÍ INFORMACÍ

“Fond Otakara Motejla dlouhodobě prosazuje otevřenost veřejné správy. Sdílení informací umožňuje, aby je kdokoli mohl využít, rozšířit nebo propojit s vlastním dílem a vytvořit novou přidanou hodnotu. Sami se proto snažíme jít příkladem třeba v tom, že naše publikace vydáváme pod licencí Creative Commons. Díky nim se naše myšlenky mohou šířit a texty žijí vlastním životem a nemusí na ně sedat prach pod zámky archivů. Ve 21. století nám takový přístup přijde nezbytný, neboť může prospět celé společnosti. Na licencích Creative Commons také oceňujeme jejich variabilitu - díky možnosti volit mezi různými stupni autorských práv lze licence využít pro různé typy obsahu.”

Jiří Knitl, Fond Otakara Motejla

“Zavedením licence Creative Commons jsme umožnili učitelům bezproblémově a legálně předávat své zkušenosti a čerpat zkušenosti svých kolegů. Zároveň jsme tak učitele přímo postavili před problematiku autorského práva a díky naší pomoci ji mohou zdárně řešit ve svém každodenním profesním životě.”

Lukáš Křížko, Metodický portál RVP.cz, Power of Open, luRe 2012

„Pravidelně jsme dostávali žádosti od univerzit a knihoven, zda mohou naši práci použít. Zdálo se nám, že licence Creative Commons představují dobrý způsob, jak pro to zajistit právní rámec. Je to nejjednodušší způsob, jak distribuovat naše zprávy.“

Grace Choi, Human Rights Watch, Power of Open, luRe 2012

VYUŽITÍ LICENCÍ CREATIVE COMMONS JAKO CESTA K EFEKTIVNĚJŠÍMU SDÍLENÍ INFORMACÍ

Licence Creative Commons (CC) umožňují jednoduchý způsob udělení povolení k užívání autorských děl, jako jsou texty, prezentace, obrázky, videa nebo hudba. Autor se sám rozhoduje, v jakém rozsahu nebo za jakých podmínek mohou ostatní lidé jeho dílo využívat bezplatně. Uživatelé takto licencovaných děl poté mohou v souladu s příslušným typem CC licence díla dále užívat, šířit nebo přetvářet.

Cílem této příručky je seznámit čtenáře s možnostmi, které jim CC licence nabízejí. Chceme ale také nabídnout kuchařku, jak konkrétně CC licence využívat, kde hledat licencovaná díla, jak uvádět původ díla, na co si dát pozor a kdy se využívání těchto licencí spíše vyhnout. Nezbytným úvodem je potom mini exkurz do autorského práva a důležitých pojmů, s nimiž budeme operovat.

Vedle hlavního textu zde najdete vložené boxy s některými typizovanými otázkami, s nimiž se setkáváme v on-line poradně na našich stránkách www.creativecommons.cz, jakož i některé doplňující informace.

Licence Creative Commons jsou určeny jednotlivcům, nevládním organizacím, státní správě i velkým korporacím. Tato příručka pak může posloužit jako vstup do problematiky Creative Commons jak autorům, respektive vykonavatelům majetkových autorských práv, tak uživatelům děl. Vzhledem k tomu, že většina z nás každý den vytváří nějaká autorsky chráněná díla, ať už jde o psaní příruček nebo vyfocení selfie před zrcadlem, tak je vlastně určena všem.

Jan Vobořil, Iuridicum Remedium
květen 2015

Mini exkurz do autorského práva

Kdo je autor a co je autorské dílo?

Autor je každý, kdo vytváří nějaké dílo, tedy píše, maluje, natáčí nebo třeba fotí.

Dílem chráněným autorským zákonem se jeho tvorba stane v případě, že jde o výsledek jedinečné tvůrčí činnosti autora a tento výsledek je vyjádřen v jakékoli objektivně vnímatelné podobě včetně podoby elektronické (§ 2 AZ). Dílem ale mohou být i různá zpracování děl jiných, včetně například překladů. V praxi může být dílem třeba fotografie, video, hudební skladba, prezentace, článek apod.

Jaká práva plynou z ochrany autorských děl?

Pro vznik autorskoprávní ochrany není potřeba, na rozdíl například od práv průmyslového vlastnictví, jako jsou patenty nebo užité vzory, žádných dalších formálních úkonů. Ochrana vzniká v okamžiku vzniku díla a to třeba i proti vůli autora. Dokonce ani nikam není potřeba psát známé C v kroužku jako dříve používanou značku u děl chráněných autorským právem (copyrightem).

Práva plynoucí z autorství se dělí na práva osobnostní a práva majetková. Mezi **osobnostní práva** patří zejména právo být uváděn jako autor, ale i právo bránit se znevažujícímu použití díla, rozhodovat o zveřejnění nebo úpravách díla. Druhou skupinou jsou **majetková práva**, která v sobě zahrnují právo na jakékoli užití díla ať už zveřejněním, distribucí nebo třeba televizním vysíláním.

Majetková práva trvají po dobu 70 let po smrti autora, přičemž poté za užití díla nenáleží autorovi, respektive jeho dědicům, odměna a dílo se stává tzv. **volným dílem**.

Co je to licenční smlouva?

Součástí majetkových práv autora je rozhodovat o způsobech užití díla. Oprávnění dílo užit se nazývá **licence** a smlouva, která upravuje pravidla použití autorova díla, se nazývá **licenční smlouva**.

Licenční smlouva může být uzavřena různým způsobem, od dlouhých právních textů, přes ústní domluvu stvrzenou podáním ruky, až po jednání, z něhož je zřejmé, že s určitým způsobem užití díla souhlasíte. Pokud své dílo označíte jako dílo licencované pod některou z licencí Creative Commons, je to vlastně nabídka všem ostatním k uzavření licenční smlouvy. Pokud se naopak rozhodnete takto licencované dílo někoho jiného použít za podmínek, které stanovil, tak jeho nabídku přijímáte a smlouva je uzavřena.

Pokud je licenční smlouva výhradní, pak se zároveň autor zavazuje, že sám svoje dílo užívat nebude a licenci nedá nikomu jinému. Creative Commons jsou tak ze své podstaty nevýhradní, protože díla pod nimi licencovaná jsou dána k užití všem.

Kdy nepotřebuji souhlas autora s užitím díla?

Vedle užití díla samotným autorem a tím, komu dal k tomu autor licenci, existuje i třetí možnost, jak dílo legálně užívat, a to i bez vědomí, natož souhlasu autora. Tyto výjimky jsou shrnuty v autorském zákoně. Nejdůležitějším případem je **volné užití pro osobní potřebu**. To se týká například přehrávání hudby v soukromí. Dalšími případy jsou třeba citace děl, přiměřené užití díla v rámci školní výuky, fotografování nebo natáčení děl umístěných na veřejných prostranstvích. Existuje také zvláštní oprávnění užívat dílo některými institucemi, jako jsou třeba knihovny, nebo zvláštní oprávnění k některým druhům užití pro zdravotně postižené.

Dotaz: Můžete mi zaslat návod na stažení licence Creative Commons k obrázkům, které jsem našel na internetu? Je tato licence zdarma?

Odpověď: V případě používání obrázků, které jsou vystaveny na internetu, není nutné nikterak „stahovat licenci“. Pokud poskytovatel díla svolí k jeho užití za podmínek zvolené licence a vystaví dílo na internetu, licenci již poskytl, uživatel díla uzavírá s poskytovatelem licenční smlouvu ve chvíli, kdy dílo užije. Díla licencovaná pod Creative Commons jsou poskytována bezúplatně.

Dotaz: Je možné používat fotografie licencované pod Creative Commons pro vzdělávací účely v učebnicích? Co to obnáší? Je nutné uvádět zdroj?

Odpověď: Využívání obrázků pod licencí Creative Commons je určitě vhodné. Je však třeba vždy uvádět adekvátním a rozumným způsobem název fotografie, autora, zdroj a odkaz na licenci. Pokud budou publikace jakkoliv monetizovány, bude se zřejmě jednat o komerční užití daných děl, a proto bude třeba vybírat fotky, které jsou licencované pod CC bez licenčního prvku NC (Neužívejte komerčně). Je třeba upozornit, že licence Creative Commons řeší pouze autorská (případně databázová) práva, nikoliv další, která mohou v případě učebnice vznikat. Např. také v případě obálek literárních děl je potřeba být mimořádně obezřetný, jedná se o samostatné autorské dílo. Stejně tak u fotek osobností je nutno řešit i osobnostní práva (která nemají nic společného s autorským právem). U osobností zemřelých a významných však toto představuje menší právní riziko.

Kdy vykonává za autora majetková práva někdo jiný?

Existuje několik zvláštních případů, kdy ze zákona majetková práva vykonává za autora někdo jiný, než sám autor. Takovými případy jsou:

Zaměstnanecká díla. Pokud vytvoříte dílo v zaměstnaneckém poměru a není stanoveno jinak, tak majetková práva za vás vykonává exkluzivně váš zaměstnavatel.

Kolektivní správa. S kolektivní správou se lze setkat tam, kde by výkon majetkových práv jednotlivými autory nebyl příliš efektivní. V některých případech je kolektivní správa pro autory povinná a paradoxně se pak dostává do konfliktu s přáními autorů, kteří například chtějí své dílo šířit co nejvolněji, ale kolektivní správa v tom uživatelům jejich děl brání.

Jaký je vztah Creative Commons licencí a autorských práv?

Pokud chce někdo jiný než autor dílo využívat, tak s ním až na výjimky musí uzavřít licenční smlouvu. Creative Commons představují velmi jednoduchý a praktický nástroj k uzavírání těchto licenčních smluv mezi lidmi, kteří se vůbec neznají a bydlí třeba na druhém konci světa, a to bez složitých papírování.

Nejde tedy o popření nebo alternativu autorského práva, ale pouze o nástroj, který využívá jeho stávajících možností.

Dotaz: Kterou verzi licence (3.0, 4.0, atp.) bych měl použít? Zůstávají předchozí verze v platnosti?

Odpověď:

Co se týče verzí licencí Creative Commons, platí, že je vhodné zveřejňovat díla vždy pod tou nejnovější. Tou je aktuálně verze 4.0, u níž je právě dokončován překlad do českého jazyka (obsah bude ale stejný jako u International verze). Rozdíly mezi těmito licencemi (3.0 Česko a 4.0 International) existují, nicméně se jedná spíše o právně-technické záležitosti, přičemž výsledné vyznění je stejné. Podmínky užití licencovaného díla jsou víceméně shodné. Zároveň platí, že všechny předchozí verze licencí Creative Commons zůstávají platné.

Creative Commons není jen název pro samotné licence, ale je to také americká nezisková organizace, která se věnuje správě a propagaci využívání licencí Creative Commons jakožto nástroje k šíření svobodné kultury. V roce 2002 vznikla první sada licencí Creative Commons 1.0. Licenční podmínky vychází z myšlenek profesora práva na Harvardské univerzitě Lawrence Lessiga shrnutých v knize Svobodná kultura, která je dostupná k volnému užití pod licencí Creative Commons: Uveďte autora – Neužívejte dílo komerčně 2.0 na stránkách www.creativecommons.cz. Kultura je podle Lessiga svobodná, pokud umožňuje veřejnosti volně užívat a přetvářet její kreativní obsah. Zatím poslední verze licencí Creative Commons 4.0 byla představena v roce 2013.

V České republice byla česká verze CC licencí představena v dubnu 2009. V současné době prosazuje v ČR využívání licencí Creative Commons tým složený ze zástupců nevládní organizace Iuridicum Remedium, Masarykovy univerzity v Brně a Národní technické knihovny, který také provozuje webové stránky www.creativecommons.cz.

Jak to celé funguje?

Systém licencí Creative Commons je v principu velmi jednoduchý. V praxi se můžeme setkat se třemi podobami Creative Commons.

1) **Vyjádření licence kombinací písmen či piktogramů:** Autor k samotnému dílu připojuje značku CC a různou kombinaci písmen nebo piktogramů, které vyjadřují omezení, která pro užití díla autor určil. Pro prostředí internetu je vhodné využít tzv. Machine readable verze, kterou si lze vygenerovat na stránkách creativecommons.org a slouží jednak jako aktivní odkaz na zjednodušené znění licence a zároveň usnadňuje vyhledávání licencovaných děl na internetu.

2) **Zjednodušené znění licence:** Jednostránkové shrnutí práv a povinností uživatele, nazývané také Commons Deed, představuje zkrácené znění licence, kde na jedné stránce je řečeno vše podstatné, zejména co s dílem dělat můžeme a co už nikoli. Je srozumitelné i laikovi a představuje společná pravidla i pro různé typy národních licencí.

3) **Plné znění licenční smlouvy:** Commons Deed dále odkazují na plné znění licenčních smluv. Do verze licencí CC 3.0 se jednalo o různé národní mutace přizpůsobené v detailech národnímu právu. Verze CC 4.0 je již pouze jediná mezinárodní a jazykové mutace jsou pouhými překlady.

The screenshot shows the Creative Commons Attribution-ShareAlike 4.0 International license page. At the top, the CC logo and the text "creative commons Attribution-ShareAlike 4.0 International (CC BY-SA 4.0)" are displayed. Below this, there is a disclaimer box stating "This is a human-readable summary of (and not a substitute for) the license." and a "Disclaimer" button. A green "APPROVED FOR" badge is also visible. The page is divided into two main sections: "You are free to:" and "Under the following terms:". Under "You are free to:", there are three bullet points: "Share" (copy and redistribute), "Adapt" (remix, transform, and build upon), and "The licensor cannot revoke these freedoms as long as you follow the license terms." Under "Under the following terms:", there are three bullet points: "Attribution" (provide a link to the license and indicate if changes were made), "ShareAlike" (distribute your contributions under the same license), and "No additional restrictions" (do not apply legal terms or technological measures that restrict others). At the bottom, there is a "Notices:" section with two paragraphs of text.

Jak označím své dílo CC licencí?

Pokud chcete označit své dílo CC licencí, pak je nejlepší využít generátor licencí na <http://creativecommons.org/choose/>. Zde zodpovíte dvě jednoduché otázky a vyplníte údaje o díle. Následně se vám vygeneruje licence vhodná jak pro off-line díla, jako jsou třeba grafické nebo textové materiály, tak pro vaše on-line díla.

Dotaz: Mohu používat licence Creative Commons i „off-line“?

Odpověď: Licence Creative Commons existují a plní svou funkci i mimo prostředí internetu. Důležité je ale v každém případě splnit licenční podmínky, tedy správně uvést původ díla - tyto podmínky platí i v rámci tištěné (nebo jakékoli off-line) formy užívání děl pod licencí Creative Commons. V off-line světě se s Creative Commons setkáváme méně často, to nicméně nemění fakt, že i zde bez problému fungují. Je však třeba zohlednit, že odkazy, které lze na webových stránkách schovat pod hyperlink, je nutné v off-line podobě uvést v plném znění (uživatel nemá možnost na odkazy „kliknout“ a seznámit se s licenčními podmínkami).

Dotaz: Viděl jsem na internetu Vaši (Creative Commons) fotografii, bylo by možné ji od Vás získat?

Odpověď: Pokud naleznete na internetu fotky a jiné materiály licencované pod Creative Commons, zpravidla se nebude jednat o autorská díla vydávaná organizací Creative Commons, ale o díla třetích osob, která jsou šířena pod veřejnými licencemi, které organizace poskytuje.

V takových případech je možné předmětné dílo užít, nicméně je nutné splnit licenční podmínky, které vždy obsahují uvedení původu, tedy Názvu díla, Autora, Zdroje původního díla a Licenční informace o tom, že je dílo šířeno pod Creative Commons včetně odkazu na licenční podmínky. V závislosti na konkrétní variantě licence může být omezeno užití pro komerční účely, možnost dílo upravovat, případně stanovena povinnost šířit dílo pod stejnou licenci. Organizace Creative Commons tak neslouží jako „licenční centrum“ a autorita pro poskytování děl pod licencemi Creative Commons.

Dotaz: Chci prodávat webové šablony, jejichž jsem autorem a rád bych je prodával pod licencí Creative Commons, např. CC BY. Musím někomu platit za použití licence?

Odpověď: Používání licencí Creative Commons je zcela zdarma, není třeba se nikde registrovat, ani platit jakýkoli poplatek. Fungují zjednodušeně řečeno na principu vzorové licenční smlouvy, kterou může kdokoli využít a aplikovat na své dílo - jednoduše odkazem na zvolené licenční podmínky.

Nicméně použití licencí Creative Commons na software nemusí být nejvhodnější, neboť v šablonách zřejmě bude použit i autorský kód třetích osob zveřejněný pod nekompatibilní licencí. Zároveň je třeba zmínit, že licence Creative Commons jsou velice permissivní. Licence CC BY dovoluje nabyvateli téměř jakékoli zacházení s předmětným dílem, a to včetně šíření, distribuce a úprav, a to bezplatně i ke komerčním účelům. V praxi to tedy znamená, že pokud budou šablony vystaveny na internetu pod touto licencí, budou se zřejmě velice rychle šířit. Každý jejich uživatel bude muset v patičce webu uvést původ díla, avšak nebude povinen platit autorskou odměnu za takové užití. Obecně lze říci, že Creative Commons jsou vhodné pro licencování díla, u kterého je zájem na snadném a efektivním šíření, pokud jako protihodnota stačí uvádění původu díla. Vzhledem k tomu, že je zamýšlen „prodej šablon“, nebude tento model pravděpodobně pro takové užití vhodný.

U licencí Creative Commons je nutné rozlišovat jejich jednotlivé verze, které se vzájemně liší, byť většinou pouze v drobných detailech, kterých si běžný uživatel ani nepovšimne. V současné době je novější verze 4.0, která přinesla asi zatím největší počet změn v historii Creative Commons. Důležitou změnou je to, že již bude existovat pouze jedno mezinárodní znění licenčních podmínek a nikoli už jednotlivé upravené národní verze. Znění licenčních podmínek v jiných jazycích již bude pouze čistým překladem. Další změnou je například možnost využívat CC licence i pro tvůrce databází a licencování jejich práv. Nově také může autor žádat odstranění svého jména při dalším užívání díla, například pokud se způsobem využití nesouhlasí. Novinkou je také to, že porušení licence nemusí rovnou znamenat zánik licenční smlouvy, ale je dána třicetidenní lhůta na nápravu od zjištění porušení pravidel.

Co znamenají jednotlivé licenční podmínky?

Uveďte původ (BY). Do verze licencí 3.0 bylo užíváno spojení “Uveďte autora”. Jde o společný prvek pro všechny licence a dává uživatelům tvůrčí volnost při kopírování, sdílení, úpravách apod. Nicméně stejně jako u všech ostatních licencí zde platí, že kdykoliv licencovaného díla nebo jeho úpravu šíříte, je nutno uvést údaje o názvu díla a jménu autora, a to způsobem, jakým to autor stanovil. Pokud autor způsob uvádění těchto údajů nspecifikoval, je nutné minimálně uvést jeho jméno (nebo pseudonym, pokud pod ním vystupuje), název díla, odkaz na zdroj díla a odkaz na původní licenci Creative Commons. Pokud šíříte upravené dílo, je třeba také uvést způsob, jakým jste dílo upravili.

Zachovejte licenci (SA). Pokud licencované dílo jakkoliv upravíte, máte povinnost výsledek své práce vystavit pod stejnou nebo slučitelnou licenci. Pokud tedy například upravíte fotku, která je vystavena pod licencí CC BY-SA, je nutno pro tuto upravenou fotku použít stejný typ licence CC BY-SA.

Neužívejte dílo komerčně (NC) Tento prvek umožňuje nakládat s dílem pouze pro nekomerční účely. Tím se rozumí, že užitím díla nesmíte usilovat o dosažení zisku. Za nekomerční využití se však považuje i výměna díla za jiné (např. prostřednictvím P2P sítí).

Nezpracovávejte (ND). Tento prvek Vám zakazuje jakkoliv dílo upravovat (tzn. dílo pozměňovat či doplňovat, nebo ho jako celé či jeho část zpracovat s dílem jiným).

Dotaz: Za jakých podmínek můžu použít Vaší licenci pro případné komerční využití? Mohu si licenci koupit, či pronajmout?

Odpověď: Licence Creative Commons jsou poskytovány zadarmo, licence se neprodávají ani nepronajímají. V případě, že je používáte (jste poskytovatelem licence), můžete licencovat díla i ke komerčním účelům.

Pokud chcete používat díla pod těmito licencemi zveřejněná, je potřeba se řídit příslušným smluvním ujednáním. Pokud licence obsahují prvek NC (Neužívejte komerčně), není možné je k takovému účelu používat. Sdílet či rozmnožovat dílo však můžete zdarma (při respektování podmínek licence).

Symbols je možno kombinovat a sestavit si tak výslednou licenci pro vaše dílo. Celkem můžeme zvolit jeden ze šesti typů licencí, z nichž licence CC BY je nejliberálnější a licence CC BY-NC-ND nejprísnejší.

Co tedy licence znamenají?

Písmenné označení	Označení piktogramy	Název licence
BY		Uvedte původ
BY - SA		Uvedte původ - Zachovejte licenci
BY - ND		Uvedte původ - Nezpracovávejte
BY - NC		Uvedte původ - Neužívejte komerčně
BY - NC - SA		Uvedte původ - Neužívejte komerčně - Zachovejte licenci
BY - NC - ND		Uvedte původ - Neužívejte komerčně - Nezpracovávejte

Co je společného všem CC licencím?

- Licence dovolují při respektování podmínek licence dílo dále šířit.
- Užití děl pod CC licencemi je bezplatné.
- Licence vyžadují, aby při šíření díla nebo jeho zpracování byly uvedeny údaje o díle (autor, název díla, url odkaz na dílo a na podmínky licence)
- Licence jsou prakticky neodvolatelné.

Dotaz: Mohu stáhnout a znatelně upravit obrázek, který je licencován pod CC0, a poté si zvolit některou z licencí Creative Commons, když v informacích o díle budu odkazovat na původní název díla, autora, zdroj a licenci?

Odpověď: Ano, toto jednání je zcela v pořádku, přesně k takovým účelům licence Creative Commons slouží. Je třeba pouze adekvátně uvést původ díla a řídit se licenčními prvky licence.

V roce 2010 se belgická hudební skupina Lichódmapwa obrátila na soud, když zjistila, že ve znělce hudebního festivalu L'asbl Festival de Theatre de Spaje použita část její skladby, kterou licencovala pod belgickou verzí veřejnou licenci CC BY-NC-ND 2.0. Soud dal skupině za pravdu a konstatoval porušení všech tří prvků licence, neboť festivalová znělka neobsahovala ani označení autora skladby, byla využita ke komerčním účelům a navíc v rozporu se zákonem upravována. Soud potom přiznal kapele odškodnění v celkové výši 4500 Euro.

Používání děl pod CC licencemi

Proč je výhodné užívat díla pod CC licencemi?

Využívání děl pod CC licencemi je vždy bezplatné, takže prvním motivem může být určitě stránka finanční. Nejde ale jen o peníze. U hudby, videí, fotografií nebo textů šířených pod některými CC licencemi se počítá s tím, že s nimi někdo bude dál pracovat a bude je přetvářet. Přitom nemusíte podmínky licenční smlouvy projednat s autorem.

Chcete udělat informační brožuru, ale chybí vám peníze na zaplacení za použití ilustračních fotografií? Připravujete video se záznamem z vašich akcí a potřebujete hudbu k podbarvení obrazu? Přitom ale nejste hudebně nadaní a nechcete za hudbu platit? Pak využijte nepřehledné množství materiálu pod CC licencemi.

Chcete přeložit zajímavé články, blogy nebo videa z internetu licencovaná pod CC licencemi a dále je šířit? Pokud jsou licencovaná pod CC licencemi, které umožňují dílo přetvářet, tak vám nic nebrání.

Jak a kde najdu díla licencovaná pod Creative Commons?

Údaje o tom, jaká díla jsou licencovaná pod Creative Commons, nejsou nikde centrálně shromažďovány. Vaším prvním rozcestníkem může být vyhledávání na search.creativecommons.org, kde lze vyhledávat texty, hudbu, obrázky videa či celé webové stránky licencované pod Creative Commons. Materiály pod CC licencemi zde můžete vyhledávat ve službách jako je Jamendo (hudba), Flickr (obrázky) nebo Wikipedie.

Dotaz: Mohu použít dílo licencované Creative Commons s prvkem NC (Neužívejte komerčně) v televizním programu / na webových stránkách, které nejsou placené, případně příjem plyne pouze z reklamy?

Odpověď: Pokud na daném díle jeho uživatel (tj. vysílatel nebo vlastník stránky) vydělá, a to jak primárně (program je placený, hrazený z dotace, popř. ad-funded), tak sekundárně (dílo samo je užito např. v reklamě), není možné dostát podmínkám licence CC BY-NC[-ND]-SA], protože se ve smyslu této licence nebude jednat o nekomerční užití. Teoreticky se dá říci, že pro vyloučení možnosti takto licencované dílo užít stačí i úmysl na něm vydělat, byť by nakonec nevyšel a žádný zisk nepřinesl.

Dotaz: Existuje seznam všech děl zveřejněných v České republice pod licencí Creative Commons?

Odpověď: Licence Creative Commons nefungují na principu autoritativní registrace nebo ohlašování děl. Směřovatelné je, že příslušné dílo je opatřeno doložkou (textem, piktogramem, apod.), která označuje dílo šířené pod licencí Creative Commons. Je-li dílo označeno správně, je takováto doložka strojově čitelná a mohou s ní pracovat (a pracují) vyhledávače. Určení místa (Česká republika) je pak irelevantní, protože všechny licence CC jsou udělovány jako celosvětové - to znamená, že je může nabýt (a dílo užívat) jakákoliv osoba, ať už poskytovatel licence je, či není ze stejného státu. Z výše uvedeného vyplývá, že kompletní seznam děl šířených pod CC nikde není, nelze tedy přistupovat k nějaké centrální databázi a v ní vyhledávat a přebírat takto specifikovaná díla.

V roce 2006 zažaloval Adam Clark Curry, VJ MTV a jedna z prvních celebrit s osobní webovou stránkou na internetu a guru podcastingu nizozemský bulvární list za otištění jeho fotografií ze soukromí, k němuž nedal Curry souhlas. Fotografie byly vystaveny pod licencí CC BY-NC-SA. Soud sice konstatoval porušení autorského práva a stanovil za toto porušení pokutu, zároveň ale nepřiznal Currymu žádnou finanční kompenzaci vzhledem k tomu, že fotografie sám zveřejnil.

Jak správně uvádět původ díla?

Pokud užíváte dílo licencované pod CC licenci, tak je vždy nutné uvést údaje o tomto díle. Požaduje to po vás prvek BY, který je všem CC licencím společný. Formu kde a jak budete autora citovat, je nutné zvážit s ohledem na charakter výsledného díla. Použitou hudbu ve filmu budete citovat v titulcích na konci, fotografii otištěnou ve své knize textem umístěným pod ní, hudbu, kterou použijete ve svém obchodě, například viditelně umístěným seznamem skladeb a autorů.

Uvést byste měli:

- název díla,
- jméno či pseudonym autora
- odkaz na dílo (např. URL)
- licenci včetně čísla verze
a případné národní mutace, kterou autor zvolil a odkaz na ni

Pokud jste dílo nějakým způsobem přetvářeli, pak by mělo být také uvedeno jak.

Dotaz: Za jakých podmínek můžu použít Vaší licenci pro případné komerční využití? Mohu si licenci koupit, či pronajmout?

Odpověď: Licence Creative Commons jsou poskytovány zadarmo, licence se neprodává ani nepronajímá. V případě, že je používáte (jste poskytovatelem licence), můžete licencovat díla i ke komerčním účelům.

Pokud chcete používat díla pod těmito licencemi zveřejněná, je potřeba se řídit příslušným smluvním ujednáním. Pokud licence obsahují prvek NC (Neužívejte komerčně), není možné je k takovému účelu používat. Sdílet či rozmnožovat dílo však můžete zdarma (při respektování podmínek licence).

Dotaz: Jak mohu uvést původ hudebního díla (splnit podmínky licenčního prvku BY), které použiji ve videu?

Odpověď: V rámci uvádění původu neexistuje (uvažujeme-li v rovině poslední verze CC licence, tedy 4.0) jeden konkrétní závazný způsob, jak tuto podmínku naplnit. Není specificky vyžadováno, aby byl původ (tedy Název díla, Autor, Zdroj a Licence) uváděn bezprostředně s dílem. Naopak je možné tuto podmínku splnit jakýmkoli rozumným a odpovídajícím způsobem. Dle tohoto výkladu licenčních podmínek lze považovat za dostačující uvést tyto údaje v závěru videa (v titulcích), pokud bude jasné, ke které skladbě se které informace vztahují.

Dotaz: Opravdu mi stačí pro splnění podmínek licence i pro užití ke komerčním účelům uvést informace o názvu díla, autorovi, zdroji a licenci? Rozumím správně, že ke komerčnímu užití mohu užívat pouze díla, jejichž licence neobsahuje prvek ND?

Odpověď: Ano, pro splnění podmínek licence i v případě užívání pro komerční účely stačí, když korektně uvedete název díla, autora, původní zdroj a odkážete na plně znění používané licence.

Pro komerční účely můžete použít díla s licenci CC BY, CC BY-SA nebo CC BY-ND. Je možné použít i díla licencovaná za pomoci CC0. Tato licence není v ČR vzhledem k povaze našeho autorského práva v celém rozsahu platná, ale dá se na ní hledět, jako by se jednalo o licenci CC BY.

Při použití CC BY-SA je nutné výsledné dílo šířit pod stejnou licenci, tedy CC BY-SA. Není možné tedy například přidat prvek NC, který by zajišťoval zákaz následného komerčního šíření.

Jak licencovat odvozená díla?

Důležité při využívání CC licencí pro své dílo je zodpovědět si otázku, jaké jejich varianty použít, pokud ve svém díle užíváte nebo přetváříte jiná autorská díla licencovaná pod CC licencemi.

V některých případech nemusíte vůbec své odvozené dílo licencovat pod Creative Commons (pokud původní dílo bylo označeno licencí CC BY nebo CC BY-NC). V jiných případech naopak vůbec není možné původní dílo ve vašem odvozeném díle použít (pokud je v licenci původního díla licenční prvek ND, který zapovídá jakékoli zásahy do díla).

Kompatibilitu jednotlivých licencí původního a odvozeného díla ukazuje následující tabulka.

původní dílo \ odvozené dílo	BY	BY-SA	BY-ND	BY-NC	BY-NC-SA	BY-NC-ND
BY						
BY-SA						
BY-ND						
BY-NC						
BY-NC-SA						
BY-NC-ND						

Pokud tedy chcete třeba svůj leták licencovat pod licencí CC BY, tak v něm použité fotografie musí být pod stejnou licencí. Pokud se rozhodnete pro licenci CC BY-NC-SA, tak můžete využít fotografie licencované pod CC BY, CC BY-NC nebo CC BY-NC-SA.

Dotaz: Je třeba mít informaci o CC i na jednotlivých PDF dokumentech a v tištěné verzi jednotlivých článků?

Odpověď: Nelze než doporučit být v uvážení licence co nejvíce konkrétní. Uživateli děl by mělo být podáváno co nejvíce informací - tedy přesně definovat, co je licencováno, zejména v případě, že jsou jednotlivé články licencovány různými licencemi.

Formulace prohlášení na webu (pokud je časopis ke stažení např. formou PDF, tak ideálně v tiráži) by mohla tedy vypadat příkladně takto: "Články v tomto časopisu jsou poskytovány pod licencí CC BY 4.0 International, <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>". Stejně tak by měla být licence uvedena i v jednotlivých PDF (článcích), neboť při šíření samostatných částí již nemusí být připojena úvodní informace o licenci.

Dotaz: Mohu do videa použít hudbu, kterou jsem našel pod licencí CC BY-NC-SA? Znamená to také, že mi za video nebude zapláceno?

Odpověď: Hudbu lze použít, pokud budou splněny podmínky licence a správně uveden původ díla. Pro účely té licence (CC BY-NC-SA) se úpravou díla rozumí mj. tzv. synchronizace zvuku s videem. To znamená, že použití hudby ve videu spočívá v úpravě díla a musíte "zachovat licenci" - tedy výsledné dílo (ozvučené a sestříhané), tj. video, je nutno uvolnit pod stejnou licencí, kterou je v tomto případě CC BY-NC-SA. Výsledné dílo by mělo (nejlépe v titulcích) obsahovat informaci, že v něm byla použita daná skladba, zveřejněná pod licencí CC BY-NC-SA (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/>), která byla synchronizována s obrazem a toto výsledné dílo, jehož autorem je (jméno_autora), je dostupné pod licencí CC BY-NC-SA".

Licenční prvek Neužívejte komerčně znamená, že z užití díla nesmí plynout finanční nebo obchodní prospěch, nesmí tak být mimo jiné šířeno se zobrazováním reklam (např. na YouTube) apod.

Šíření vlastních děl pod CC licencemi

Proč je výhodné vlastní díla pod CC licencemi šířit?

Každá fotografie, každý tvůrčí text, každé video uveřejněné například na internetu podléhá autorskoprávní ochraně. To limituje potenciální uživatele v legálním užívání těchto děl. Pokud tedy vaším záměrem není na šíření díla vydělat, ale naopak chcete, aby se texty, fotografie nebo videa dostaly mezi co nejvíce lidí, aby mohly být opakovaně publikovány, volně uveřejňovány v médiích, tak, aby byl jejich dopad co největší, pak je použití CC licencí tou správnou volbou.

Proč nestačí dát dílo volně k dispozici třeba na internetu?

Problém je, že autorský zákon automaticky brání dalšímu šíření nebo přetváření autorského díla. Uživatel, který by třeba rád otiskl váš článek, zveřejněný na internetu, v novinách, nebo by rád použil vámi uveřejněné video jako materiál do internetového zpravodajství, musí s vámi uzavřít licenční smlouvu. Buď se s vámi spojí a dohodne, nebo dílo použije bez vašeho souhlasu a bude riskovat, že ho zažalujete pro porušení vašich autorských práv. Tím, že dílo opatříte licencí CC, dáte jednoznačně najevo, že dílo lze dále šířit při respektování podmínek, které v licenci jednoduše určíte. Tím se celý proces zprůhlední a zjednoduší. Obě strany pak budou chráněny pro případ, že by si autor v budoucnu poskytnutí licence rozmyslel nebo pro případ, že by naopak bylo dílo užíváno v rozporu s pravidly stanovenými v licenci.

Dotaz: Mohu udělit generální licenci Creative Commons na veškerá svá díla (i v budoucnu vzniklá)?

Odpověď: V licenci musí být předmětné dílo jednoznačně vymezeno. Je možné udělit též licenci na dílo, které má teprve vzniknout, i v tomto případě však musí být v licenci vymezeno konkrétně a nezaměnitelně o jaké dílo se jedná. Je možné udělit souhrnnou licenci na více specifikovaných děl, není ovšem možné udělit generální licenci vymezenou na "veškerá v budoucnu vzniklá díla" určitého autora.

Dotaz: Mohu vydávat a prodávat knihy pod licencí Creative Commons?

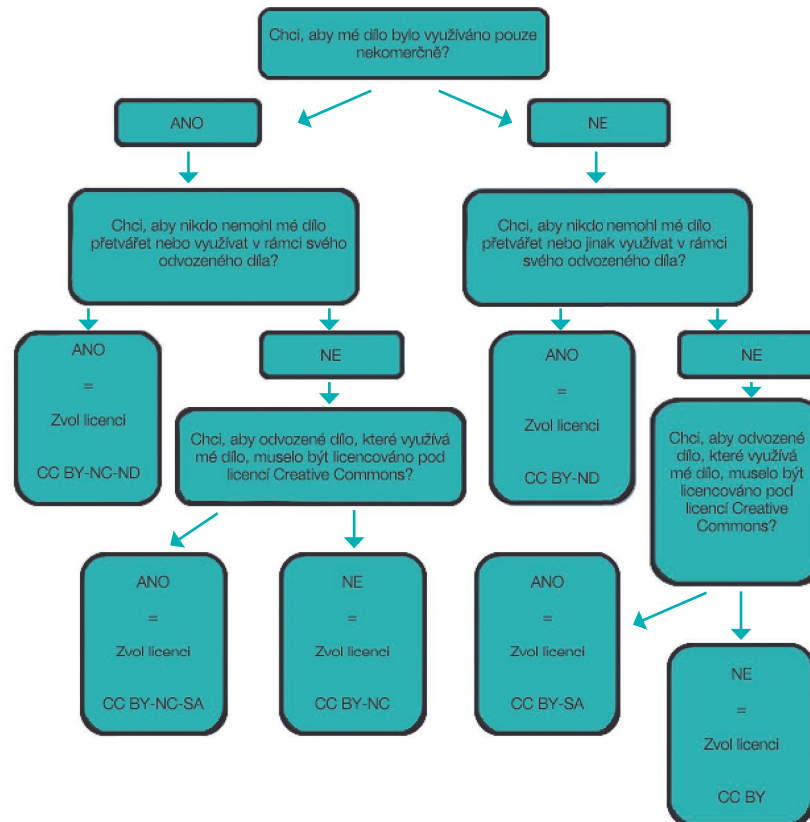
Odpověď: Licence Creative Commons je možno bez problému používat na vydávané knihy, které budou komerčně prodávány. Je ovšem nutné upozornit na fakt, že bude třeba souhlas příslušných autorů. Je vhodné mít s autorem podepsané prohlášení o tom, že souhlasí se zařazením svého díla do knihy a s vydáním (publikací) pod licencí Creative Commons. Nelze ale jakkoliv komerčně užívat díla licencovaná pod licencemi Creative Commons, které obsahují licenční prvek Neužívejte komerčně.

Dotaz: Kterou licenci Creative Commons mám zvolit, aby bylo možné z námi vydávaných článků citovat?

Odpověď: Lze říci, že v případě citace nezáleží na licenci, pod kterou je dílo dostupné. Citování je tzv. zákonně omezení autorského práva, tedy zcela legální způsob, kdy autor může ve svém díle užít výňatky jiných děl (v tomto případě článků). Bez ohledu na to, jaká licence bude komu udělena, může kdokoliv Váš časopis citovat. Citací rozumíme citaci ve smyslu autorského zákona a za zákonem stanovených podmínek. Tedy citování v odůvodněné míře, pro vědecké a odborné účely, pro účely kritik a recenzí, při vyučování, atp. (§ 31 AuZ). V takovém případě je třeba společně s citací uvést jméno autora, název díla a pramen. Licence Creative Commons nad rámec zákonné citace umožňuje, aby se dílo jako celek (tedy nikoli jen jeho části - výňatky) při respektování podmínek dané licence dále šířilo.

Jakou CC licenci pro své původní dílo zvolit?

Na co si dát pozor?

Co by měl autor při udělení licencí zvážit?

- Je dílo chráněno autorským právem?

Některá díla nejsou autorským právem chráněna a je tak možné jejich volné užití. Příkladem jsou tzv. úřední díla, což jsou například právní předpisy, rozhodnutí státních orgánů, ale třeba také obecní kroniky. Licenci Creative Commons také nelze použít na díla volná.

- Jsem nositelem všech autorských práv k dílu?

I když jste tvůrcem díla vy, tak v některých případech může o licencování díla rozhodovat někdo jiný. Je to třeba příklad tzv. zaměstnaneckých děl (viz kapitola Mini exkurz do autorského práva). Dalším případem je spoluautorství více osob, kdy s licencováním díla musí souhlasit všichni spoluautoři.

- Vím, co znamenají jednotlivé licenční prvky?

Před rozhodnutím, jakou licenci použijete, je nutné si uvědomit, co lze od dané licence očekávat. Pokud například zvolíte licenci CC BY, pak musíte počítat s tím, že vaše dílo například někdo použije ke komerčním účelům a zbohatne na něm. Pokud naopak zvolíte nejpřísnější licenci CC BY-NC-ND, tak výrazně omezíte možnost budoucích uživatelů dílo užívat a zcela znemožníte dílo přetvářet. Je také nutné počítat s tím, že pokud jednou licenci udělíte, tak je již prakticky neodvolatelná.

- Mám jasno, na jakou část díla se licence vztahuje?

Je nutné přesně a jasně vymezit jakého díla se licence týká. Častým problémem je například to, že autor webových stránek umístí na své stránky licenci CC s tím, že veškerý obsah stránek je licencován pod touto licenci, následně ale na stránky umísťuje dílčí díla, k nimž nemá autorská práva nebo je nechce šířit pod některou z CC licencí.

Dotaz: Vyrábím a prodávám na internetu originální háčkované rukavice a rád bych využil licence Creative Commons, aby moje výrobky nikdo nekopíroval. Jak mám licence Creative Commons použít?

Odpověď: Licence CC jsou určeny pro šíření tzv. svobodné kultury, to znamená, že jsou vytvořené k tomu, aby zajistily snadné a efektivní šíření vytvořených autorských děl. Licence CC v každém případě dovolují rozmnožování a následné šíření díla, které je pod nimi licencováno. Jednotlivé varianty licence se liší jen v tom, jak moc omezují nabyvatele díla v takovém konání. Nikdy ale rozmnožování a distribuci nezakazují úplně, pro ochranu proti šíření a kopírování nejsou tedy licence Creative Commons vhodné.

Je třeba též upozornit, že v případě výrobků, jako jsou rukavice, se nejspíše nejedná o autorské dílo, neboť takové musí být jedinečným výsledkem tvůrčí činnosti autora (viz § 2 AutZ). Naproti tomu vzhled výrobku, tedy průmyslový vzor dle §2 Zákona o průmyslových vzorech lze chránit zápisem do Databáze průmyslových vzorů. Použití licence Creative Commons tak nebude vhodné.

Dotaz: Chtěl bych zaregistrovat logo své organizace. Jak to mám pomocí Creative Commons udělat?

Odpověď: V tomto případě se bude jednat o snahu o dosažení ochrany formou ochranné známky. Tuto registraci neprovádí organizace Creative Commons, v České republice se v takovém případě obraťte na Úřad průmyslového vlastnictví (www.upv.cz). Aplikací licencí CC na logo je možno dosáhnout efektu maximálně dovolujícího šíření (nikoliv exkluzivity). Takovou aplikaci není nikde potřeba registrovat, pouze logo vhodné označíte vybranou licenci Creative Commons. Na ochranné známky se však licence Creative Commons nevztahují.

14

Co by měl vědět uživatel CC licencí?

- Jsem si jistý, že licenci připojil k dílu autor?

Není výjimečné, že někdo ve snaze šířit svobodnou kulturu umístí CC licenci k dílu někoho jiného. V případě, že takové dílo využijete a v budoucnu se ukáže, že označení licence nepřipojil k dílu držitel autorských práv, ale někdo kdo k tomu neměl oprávnění, můžete mít problém. Zejména v případech, kdy počítáte s využitím CC děl pro komerční účely je proto potřeba postupovat obezřetně a užití děl, u nichž máte podezření, se raději vyhněte. Riziko předstíraného autorství ovšem není specifickým problémem děl pod CC licencemi, ale autorských děl obecně.

- Víím, co znamenají jednotlivé licenční prvky?

Poměrně častou chybou je, že si uživatelé neuvědomí význam jednotlivých licenčních prvků a s dílem licencovaným pod CC nakládají jako s volným dílem, aniž by jakkoli rozlišovali jednotlivé licence. Tím ovšem porušují autorská práva a je potom lhostejné, zda autor licencoval své dílo pod CC licencemi nebo nikoli.

- Co je potřeba učinit při šíření díla pod CC? Jak dílo označit?

Častou chybou při dalším šíření či přetváření děl pod CC licencemi je chybné uvedení původu díla nebo chybějící označení způsobu, jakým bylo dílo přetvořeno. Více o povinnosti citovat se dočtete v kapitole „Používání děl pod CC licencemi“.

- Pod jakou licencí lze dále šířit upravené dílo?

Častou chybou bývá volba nekompatibilní licence pro šíření odvozeného díla, v rámci kterého jsou využita jiná díla licencovaná pod CC licencemi. To, jakou licenci zvolit v odvozeném díle napoví tabulka v kapitole „Používání děl pod CC licencemi“.

- Neporuším využitím díla zároveň nějakou jinou povinnost?

Neexistují jenom autorská práva, ale i další chráněné zájmy, do nichž můžete použitím autorského díla zasáhnout. Typickým případem může být právo na ochranu osobnosti či soukromí, ale může jít také o ochranu obchodního tajemství nebo ochranné známky.

To, že je potřeba při využívání autorských děl pod CC licencemi zvažovat i dopad do dalších práv, ukázal například soudní spor ve věci Chang vs. Virgin mobile v roce 2007, kdy australský telefonní operátor použil na své reklamní panely fotografie s obličejem mladé dívky, která byla opatřena licencí Creative Commons a autor reklamy ji získal z databáze Flickr, kde byla fotografie vložena pod licenci CC BY 2.0. Rodina dívky následně podala na mobilního operátora žalobu, pro zásah do soukromí.

Jak se mohu bránit, když někdo nedodrží podmínky licence?

Tím, že připojíte CC licenci ke svému dílu, se nezříkáte autorskoprávní ochrany. Pokud někdo nerespektuje pravidla, která jste licenci vymezili, tak vám náleží stejná práva se bránit jako každému autorovi.

Za typické porušení licence CC lze považovat:

- Neoprávněné užití díla ke komerčním účelům.
- Neoprávněnou úpravu díla nebo jeho včlenění do odvozeného díla.
- Nepoužití licence na odvozeném díle.
- Chybějící označení původu díla.

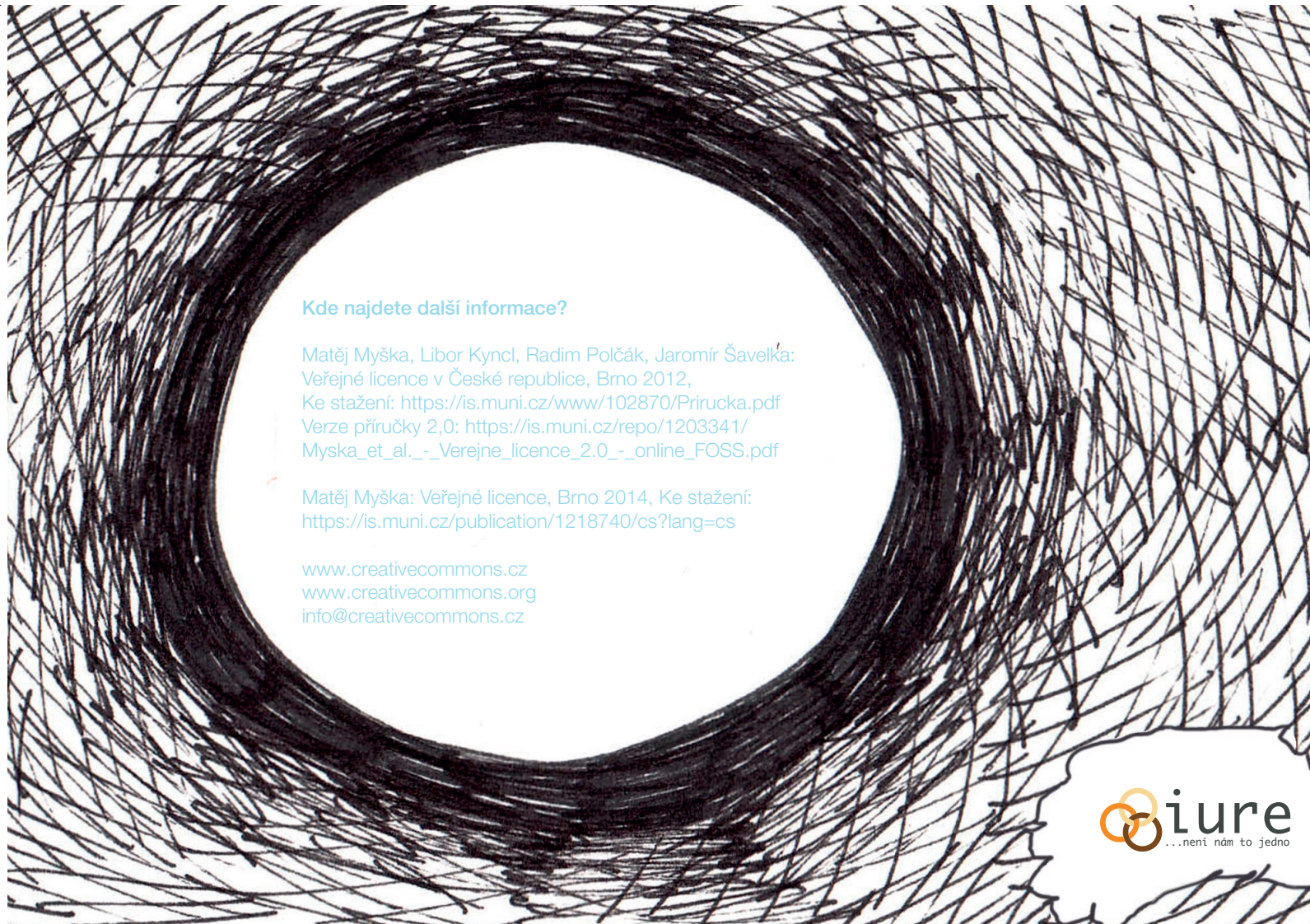
V dřívějších verzích licencí platilo, že okamžikem porušení pravidel licence licenční smlouva zaniká. V nové verzi licencí 4.0 bylo přijato nové pravidlo, podle něhož má uživatel díla 30 dní od zjištění porušení na zjednání nápravy.

Pokud tedy zjistíte porušení pravidel, která jste určili pro využití vašeho autorského díla v CC licenci, a toto porušení lze odstranit, kontaktujte nejprve uživatele a vyzvěte ho k nápravě. Pokud tak neučiní, můžete se obrátit na soud stejně jako jakýkoli jiný autor.

Pokud někdo zasáhne do vašich autorských práv, můžete se domáhat:

- určení autorství,
- ukončení neoprávněného zásahu do práva,
- odstranění následků,
- náhrady škody,
- vydání bezdůvodného obohacení,
- přiměřeného zadostiučinění.

Kde najdete další informace?

Matěj Myška, Libor Kyncl, Radim Polčák, Jaromír Šavelka:
Veřejné licence v České republice, Brno 2012,
Ke stažení: <https://is.muni.cz/www/102870/Prirucka.pdf>
Verze příručky 2,0: [https://is.muni.cz/repo/1203341/
Myska_et_al._-_Verejne_licence_2.0._-_online_FOSS.pdf](https://is.muni.cz/repo/1203341/Myska_et_al._-_Verejne_licence_2.0._-_online_FOSS.pdf)

Matěj Myška: Veřejné licence, Brno 2014, Ke stažení:
<https://is.muni.cz/publication/1218740/cs?lang=cs>

www.creativecommons.cz
www.creativecommons.org
info@creativecommons.cz

Využití licencí Creative Commons jako cesta k efektivnějšímu sdílení informací

Vydalo Iuridicum Remedium, o. s.
2015

O IuRe:

Iuridicum Remedium, o. s.
Sídlo: Vírská 278, Praha 14
Kancelář: U Výstaviště 138/3, Praha 7
tel.: 776 703 170, e-mail: iure@iure.org
www.creativecommons.cz, www.iure.org
Facebook: Creative Commons Česká republika
Twitter: @CC_Cesko

Tisk této publikace byl podpořen grantem z Islandu, Lichtenštejska a Norska v rámci EHP fondů.
www.fondnno.cz a www.eeagrants.cz

**fond
pro NNO**

NROS
Nadace rozvoje občanské společnosti

**nadace
partnerství**
| LIDÉ A PŘÍRODA

ICELAND
LIECHTENSTEIN
NORWAY
**eea
grants**

“Autorem obrázku “Creative Commons” použitého na titulní straně je Karin Dalziel (goo.gl/FOqU5z) a je vydán pod licencí CC BY-NC 2.0: <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/2.0/>.” Obrázek byl upraven vložením názvu publikace a loga IuRe.

Publikace „Využití licencí Creative Commons jako cesta k efektivnějšímu sdílení informací“ podléhá licencí CC BY-NC-SA 4.0 - <https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/>

